

BOEKBESPREKINGEN

G. K. van Dongen: *Het temporo-mandibulaire gebied bij de mens in de stadia van 50 en 80 mm kop-stuittlengte*. Dissertatie rijksuniversiteit Leiden. 83 pag., 44 afb. Drukkerij Albani, Den Haag 1968.

Na een zeer lezenswaardig overzicht van de literatuur, die betrekking heeft op de onderzoeken over de embryonale ontwikkeling van het kaakgewricht van de mens, concludeert de schrijver dat er geen eensluidendheid van opvatting bestaat over de ontwikkeling van de structuren in het temporo-mandibulaire gebied in de periode kort voordat de gewrichtsspleten voor het eerst waarneembaar worden.

Het verschil in opvattingen betreft voornamelijk de weefselverdichting, die tussen de zich ontwikkelende processus condyloideus van de mandibula en de squama temporalis is gelegen. Daarnaast blijkt de rol, die de m.pterygoideus lateralis speelt bij de ontwikkeling van de discus door diverse auteurs verschillend te worden geïnterpreteerd.

Sommigen (Kjellberg, Harpman en Woollard, Symons, Landsmeer, e.a.) zien, zij het met van auteur tot auteur wisselend voorbehoud, de discus als een derivaat van de pees van de m.pterygoideus lateralis. Anderen (o.a. Vingradoff) zien geen verband tussen de m.pterygoideus lateralis en de zich ontwikkelende discus articularis.

De schrijver oppert de mogelijkheid, dat de verschillen in interpretatie geweten zouden kunnen worden aan de gevolgde methoden: het merendeel der auteurs volgde eerst de ontwikkeling van bepaalde structuren over een langere periode alvorens het gebied als geheel te onderzoeken.

Aan de hand van 6 embryo's, in leeftijd variërend van 47 mm tot 85 mm kop-stuittlengte heeft de schrijver getracht na te gaan welke opvattingen in de literatuur bevestigd kunnen worden en welke eventuele nieuwe gezichtspunten naar voren zouden kunnen komen.

Van twee van deze series werden reconstructies vervaardigd met een lineaire vergroting van 25 maal. De overige series werden voor grafische reconstructies gebruikt.

De belangrijkste resultaten van het onderzoek kunnen in het kort als volgt worden weergegeven.

Bij de vergelijking van de verschillende stadia bleek morfologisch een opvallende relatie te bestaan tussen de opbouw van de processus condyloideus van de mandibula en de topografische relatie tussen dit deel van de onderkaak en de squama temporalis.

Een tweede belangrijke bevinding bleek de waarneming, dat reeds in het 50 mm stadium de m.pterygoideus lateralis duidelijk uit twee gedeel-

ten, te weten een caput superius en een caput inferius, bestaat. De auteur gaat niet in op de vraag, hoe deze waarneming te rijmen is met de beschrijvingen van o.a. Freisfeld (1927) en Schumacher (1959), die beiden bij de neonat geen differentiatie in twee capita konden waarnemen.

Voorts concludeert Van Dongen dat, in tegenstelling tot de mening van een aantal auteurs, die het ontstaan van de discus nauw verbonden achten met het verloop van de m.pterygoideus lateralis, de ontwikkeling van de discus, en in het algemeen de ontwikkeling van alle gewrichtscomponenten, zich afspeelt binnen een bindweefselsysteem, dat tussen de processus condyloideus van een mandibula, de squama temporalis en het occipitale deel van het kraakbeen van Meckel is gelegen.

Als laatste en belangrijkste conclusie dient te worden vermeld, dat tussen de 50 en 80 mm stadia een uitgroei van het secundaire kraakbeen van de processus condyloideus optreedt en wel in occipito-craniale richting alsook in laterale richting. Dit laatste nu heeft een positie-verandering van de processus condyloideus ten opzichte van de squama temporalis in laterale richting tot gevolg. Deze waarneming maakt het onwaarschijnlijk, dat er één doorlopend systeem bestaat, dat zich uitstrekt vanaf de processus pterygoideus tot de malleus.

Met het onderzoek van Van Dongen is niet alleen de tandheelkundige wetenschap verrijkt, maar is tevens een belangrijke bijdrage geleverd voor de beantwoording van een actuele embryologische vraagstelling.

Een bespreking van een promotie-onderzoek zou zonder kanttekeningen niet volledig zijn.

Het is jammer dat de schrijver in zijn literatuurstudie niet een van de belangrijkste onderzoekers op het gebied van de ontwikkeling van het kaakgewricht, Yuodelis, heeft opgenomen.

Als tweede kanttekening zou de vraag kunnen worden gesteld, of het niet wenselijk zou zijn geweest om in het onderzoek een histochemische bewerking van een deel van het materiaal op te nemen. Dit zou het inzicht in de rol die bepaalde celstructuren spelen, wellicht verdiept hebben. De schrijver heeft echter gemeend zich tot een zuiver beschrijvend onderzoek te moeten beperken. In het kader van een promotie-onderzoek is dit besluit echter zeer zeker gewettigd.

Het boekwerk telt 83 pagina's en is gedrukt op kunstdrukpapier. De fotografische en getekende illustraties werken zeer verhelderend bij het lezen van deze toch moeilijke stof. Achter in het boek is een literatuurlijst opgenomen.

Het geheel wekt een zeer verzorgde indruk, iets, wat degenen die Van Dongen kennen, niet zal verbazen.

G. L. J. M. Honée

Sol J. Ewen, Cyrus Glickstein B.A.: *Ultrasonic therapy in periodontics*. 123 pag. Charles C. Thomas, Springfield, Ill., U.S.A. 1969. Prijs \$10,50.

Over de toepassing van ultrasonische instrumentatie is in menig tandheelkundig tijdschrift, verspreid, melding gemaakt.

Helaas ontbrak tot nog toe een instructieve bundeling van het wezen van ultrasonische energie en de toepassing in de parodontologie. Aan dit gemis komt bovengenoemd boekwerk tegemoet.

Het behandelt o.m. de werkzaamheid van diverse instrumenten bij het tandsteen verwijderen. De chirurgie en de orthodontie zijn niet vergeten.

Aanwijzingen betreffende sterilisatie en onderhoud en de beschrijving van drie verschillende apparaten zijn eveneens te vinden.

Aandacht wordt ook nog besteed aan mogelijke nevenwerkingen en contra-indicaties. Voor \$10,50 een waardevol bezit.

R. J. Baron

P. Meyer: *Headgear orthodontics*. 560 pag., 850 afb. Meyer Publishing Co., Ridgewood, N.Y. 1968. Prijs \$40.00.

Paul Meyer's boek neemt men – gezien de forse omvang – niet zonder typografische verwachting in de hand. Daarom is het goed er aanstonds op te wijzen dat de ongebruikelijke wijze van „Composition & Lithography” – het gehele werk is uitgevoerd in offsetdruk – zijn verzorgd „by Type-writer Book Compositors”, ten einde een gevoel van teleurstelling te voorkomen.

Er zijn trouwens meer zaken waar de (Europese) lezer zich even over heen zal moeten zetten: het contereitsel (formaat kabinet) van Paul Meyer, D.D.S. zelf èn de zin „when you take material from one writer, it's plagiarism; when you take it from many writers it's research”, waarin de auteur zijn boekwerk wellicht zelf het beste typeert.

De schrijver heeft bijna alle literatuur met betrekking tot „headgear” verzameld en de oorspronkelijke foto's, diagrammen, tekeningen en kaarten uit deze publikaties langs fotografische weg gereproduceerd en van onderschriften voorzien.

In alfabetische volgorde passeren schier allen (het auteursregister vermeldt 232 namen) die over „headgear” schreven of spraken, de revue; chronologisch staan de publikaties derhalve door elkaar en dat verschaft het boek zeker een aparte aantrekkelijkheid.

De oudste afbeeldingen dateren uit het midden der vorige eeuw en zijn onder meer afkomstig uit de „Dental Cosmos”. Wie verwacht dat de gereproduceerde afbeeldingen uit het recente verleden scherper zouden zijn weergegeven, komt bedrogen uit: de figuren op de pagina's 137 tot en met 140 laten nauwelijks zien wat de bijschriften aangeven.

Met elkaar geven 850 illustraties een visueel overzicht van de vele mogelijkheden die de toepassing van „headgear” biedt. In de bijschriften wordt veelal puntsgewijs de werkwijze van de aangehaalde auteurs weergegeven. Soms zijn dit eenvoudige methoden waarmee de algemeen-practicus goede resultaten kan bereiken. Daarnaast staan apparaten aangegeven die alleen door de specialist-orthodontist met kans op succes kunnen worden gebruikt.

De nadruk komt bij de door de auteur toegepaste wijze van benaderen van het onderwerp, duidelijk te liggen op de historische ontwikkeling van de „headgear”-methode.

In zijn voorwoord zegt Meyer dat vele Amerikaanse orthodontisten teleurgesteld zijn in de verwachtingen die bij hen zijn gewekt ten aanzien van de resultaten van de extractie-therapie in combinatie met de light-wire technieken. Hij signaleert een neiging om deze methoden weer te verlaten en terug te keren naar de extra-orale therapie.

Het boek kan er zeker toe bijdragen de belangstelling voor het onderwerp „Headgear Orthodontics” te vergroten.

J. A. C. Duyzings

Voorlichtingsbureau voor de Voeding: *Voeding en zwangerschap*. 26 pag.
Den Haag 1969. Prijs f 0,50.

Deze brochure, een overdruk van een in het tijdschrift *Voeding* verschenen artikel van Dr. J. F. de Wijn, is in de plaats gekomen van het thans uitverkochte boekje „Voeding bij zwangerschap”.

Om richtlijnen voor de voeding tijdens de zwangerschap te kunnen geven is het nodig enkele essentiële facetten van de fysiologie van zwangerschap te kennen. Daarom citeert de auteur uit een rapport van de W.H.O. dat: „...uit een oogpunt van fysiologie zwangerschap niet beschouwd kan worden als een proces van foetale groei gesuperponeerd op de normale stofwisseling van de vrouw”.

Als algemene richtlijn kan worden gegeven dat de totale gewichtstoename van de zwangere niet groter moet zijn dan 20% van haar eigen lichaamsgewicht waarvan op de helft van de graviditeit (na 20 weken) een derde (6 à 7%) zal zijn bereikt.

Onder het hoofdstuk „Aanbevolen hoeveelheden” wordt uitvoerig stilgestaan bij de invloed van fluoriden. Nadrukkelijk stelt De Wijn dat tot nu toe niet is gebleken dat fluoridering van drinkwater of toediening van tabletten tijdens de graviditeit effect heeft op de latere cariësgevoeligheid van het kind (Horowitz, 1967). Evenmin is aangetoond dat in gebieden met een hoog fluoridegehalte de frequentie van aangeboren afwijkingen, met name niet van mongoloïde idiotie, groter is dan in gebieden met laag fluoridegehalte.

In een duidelijk voedingschema, gebaseerd op een gemiddelde hoeveel-

heid van 2300 tot 2500 kcal per dag, wordt vermeld waaruit de voeding per dag voor „de aanstaande moeder” (als groep) kan zijn samengesteld.

Tot slot wordt nog kort aandacht besteed aan de (ongunstige) invloed van geneesmiddelen en roken. Van laxeermiddelen bv., gaat ook een deel in de moedermelk over, waardoor het kind onnodig wordt gelaxeerd.

Roken – vooral bij inhaleren – gedurende de zwangerschap vermindert het zuurstoftransport (door uitschakeling van de oxyhemoglobine), zodat de O₂-voorziening van de vrucht kan zijn verminderd.

B. Z. Deenik

J. R. Moore, Gillian V. Gillbe: *Oral surgery procedures for general dental practice*. 60 pag., 65 afb. The British Dental Association, London. Prijs 8s 6d.

De in totaal 16 tijdschrift-artikelen over dit onderwerp, die voor de eerste maal als serie in de *British Dental Journal* (Vol. 125 en 126, 17 sept. 1968 – 6 mei 1969) werden gepubliceerd, zijn thans gebundeld uitgegeven door The British Dental Association.

Het geheel heeft zodoende het formaat en – toevalligerwijs ook – de omvang gekregen van een gewone (half-maandelijkse) aflevering van het Engelse tijdschrift waar de bijdragen uit werden overgedrukt.

Aangezien hier dus sprake is van een reeks tijdschrift-artikelen, zal op deze plaats worden volstaan met het opsommen van de inhoud: 1. Removal of roots; 2. Idem, vervolg; 3. Management of acute dental infections; 4. Assessment of the difficulty of third molar extraction; 5. The extraction of lower third molars in mesio-angular impaction; 6. Extraction of horizontally impacted lower third molars; 7. Unerupted maxillary canines; 8. Unerupted mandibular premolars; 9. Treatment of odontogenic cysts; 10. Apicectomy; 11. Prosthetic surgery; 12. Biopsy and tumours; 13. Complications of oral surgery; 14. Before and after the operation; 15. Instruments and their care; 16. The surgery.

Zij nog vermeld dat alle 16 bijdragen zeer instructief zijn geïllustreerd.

De algemeen-practicus kan deze gebundelde serie bijzonder worden aanbevolen; de B.D.A. verdient zonder twijfel lof voor haar initiatief.

B. Z. Deenik